

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERVE DABANLI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/82213)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY
Başvurucular : 1. Merve DABANLI
2. Kemal DEMİRKAYA
Vekili : Av. Nurdan GÖKGÖZ
3. Yeşim KOÇ
Vekili : Av. Efekan KAPTAN
4. Bekir KOŞAR
Vekili : Av. Edip MULLAKÜTÜKÇÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş sözleşmesi feshedilen başvurucuların sendikal tazminat taleplerinin reddedilmesi nedeniyle sendika hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucuların iddiasına göre iş sözleşmeleri sendikal nedenlerle sonlandırılmıştır. Başvurucular, bu kapsamda işe iade ve sendikal tazminat talepli dava açmışlardır.

3. Açılan davalarda mahkemeler, başvurucuların sendikal fesih iddiasını ispatlayamadıkları sonucuna ulaşmış ve bu kararları Bölge Adliye Mahkemeleri veya Yargıtay da uygun bularak kesin olarak reddetmiştir.

4. Nihai kararların tebliği üzerine başvurucular, süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2022/85027, 2022/93113, 2023/12520 numaralı başvuruların, 2022/82213 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan *Veysi Ado* ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

7. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Sendika Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucular; iş sözleşmelerinin sendikal nedenlerle feshedildiğini, eksik inceleme sonucu verilen ret kararlarının sendika hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, sendika hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formunda yer alan iddiaları yinelemiştir.

9. 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun "*Sendika özgürlüğünün güvencesi*" kenar başlıklı 25. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İşçilerin işe alınmaları; belli bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri, belli bir sendikadaki üyeliği sürdürmeleri veya üyelikten çekilmeleri veya herhangi bir sendikaya üye olmaları veya olmamaları şartına bağlı tutulamaz.

(2) İşveren, bir sendikaya üye olan işçilerle sendika üyesi olmayan işçiler veya ayrı sendikalara üye olan işçiler arasında, çalışma şartları veya çalıştırmaya son verilmesi bakımından herhangi bir ayırım yapamaz. Ücret, ikramiye, prim ve paraya ilişkin sosyal yardım konularında toplu iş sözleşmesi hükümleri saklıdır.

(3) İşçiler, sendikaya üye olmaları veya olmamaları, iş saatleri dışında veya işverenin izni ile iş saatleri içinde işçi kuruluşlarının faaliyetlerine katılmaları veya sendikal faaliyette bulunmalarından dolayı işten çıkarılamaz veya farklı işleme tabi tutulamaz.

(4) İşverenin ... yukarıdaki fıkralara aykırı hareket etmesi hâlinde işçinin bir yıllık ücret tutarından az olmamak üzere sendikal tazminata hükmedilir.

(5) Sendikal bir nedenle iş sözleşmesinin feshi hâlinde işçi, 4857 sayılı Kanunun ..., 20 ve 21 inci madde hükümlerine göre dava açma hakkına sahiptir. İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiğinin tespit edilmesi hâlinde, 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesine göre işçinin başvurusu, işverenin işe başlatması veya başlatmaması şartına bağlı olmaksızın sendikal tazminata karar verilir. Ancak işçinin işe başlatılmaması hâlinde, ayrıca 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen tazminata hükmedilmez. İşçinin 4857 sayılı Kanunun yukarıdaki hükümlerine göre dava açmaması ayrıca sendikal tazminat talebini engellemez.

(6) İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiği iddiası ile açılacak davada, feshin nedenini ispat yükümlülüğü işverene aittir. Feshin işverenin ileri sürdüğü nedene dayanmadığını iddia eden işçi, feshin sendikal nedene dayandığını ispatla yükümlüdür.

(7) Fesih dışında işverenin sendikal ayrımcılık yaptığı iddiasını işçi ispat etmekle yükümlüdür. Ancak işçi sendikal ayrımcılık yapıldığını güçlü biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren davranışının nedenini ispat etmekle yükümlü olur..."

10. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun sendikal fesih iddiasının değerlendirilmesi bakımından ortaya koyduğu kriterlerle ilgili 7/10/2009 tarihli ve E.2009/9-372, K.2009/416 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... fesih tarihine yakın tarihlerde işyerinde çalışan işçi sayısı, işyerinde çalışan sendikaya üye olan ve olmayan işçilerin sayısı, hangi tarihlerde üye oldukları, üyelikten çekilen, çekilme sonrası çalışmaya devam eden işçilerin olup olmadığı, çıkarılan işçilerin kaçının sendikalı olduğu, yeni işçi alınıp alınmadığı ve alınmışsa yeni işçilerin sendikalı olup olmadığı, toplu iş sözleşmesi prosedürü uygulanmasının söz konusu olup olmadığı işverence ekonomik veya teknolojik nedenlere dayalı bir fesih yoluna gidilmesi halinde teknik yönden bu hususların araştırılması, feshin son çare olarak kullanılıp kullanılmadığının değerlendirilmesi gereklidir"

11. Anayasa Mahkemesi, benzer başvurularda mahkemelerin sendikal nedenlerle iş sözleşmelerinin feshinin sendika hakkını ihlal ettiği iddialarını incelemiştir (bkz. *Emine Yaşar Kaya ve Melike Gök*, B. No: 2020/32802, 19/7/2013, *Aydın Okutucu ve diğerleri*, B. No: 2020/11279, 24/5/2023, *Ayhan Akyüz ve diğerleri*, B. No: 2018/6851, 10/5/2023; *Refiye Şentürk Varlı*, B. No: 2021/10518, 20/7/2023; *Emrah Üzegül ve diğerleri*, B. No: 2020/22386, 7/6/2023; *Muharrem Çimen [GK]*, B. No: 2016/5002, 23/3/2023). Anayasa Mahkemesi, bu başvurularda bir iş sözleşmesinin salt sendikal nedenlerle feshedilip feshedilmediğinin tespit edilebilmesi için -Yargıtay ve AİHM içtihatlarında vurgulanan hususları da gözönüne alarak- bazı kriterler belirlemiştir. Bu kriterler, dava konusu olaylara göre genişletilmesi mümkün olmakla birlikte şöyle sıralanabilir;

- Fesih tarihine yakın tarihlerde işyerinde çalışan işçi sayısı, işyerinde sendikaya üye olan ve olmayan işçilerin sayısı, hangi tarihlerde üye oldukları, üyelikten istifa eden/istifa sonrası çalışmaya devam eden işçilerin olup olmadığı, çıkarılan işçilerin kaçının sendikalı olduğu, yeni işçi alınıp alınmadığı ve alınmışsa yeni işçilerin sendikalı olup olmadığı,

- Sendikal neden kavramının, bir fiilin sendikal olarak değerlendirilebilmesi için sadece kurulu bir sendika tarafından yahut sendika üyeleri tarafından yapılmasının zorunlu olmadığının gözönüne alınması, sendika üyesi olmayan bir işçinin henüz kurulmamış bir sendikanın örgütlenmesi için veya kurulmuş bir sendikanın propagandasını yapmak üzere organizasyon düzenlenmesi ya da düzenlenen bir faaliyete katılması veya destekleyici eylemlerde bulunması (sendikaya üye toplama, sendikal konuşmalar yapma, broşür dağıtma vb.) gibi faaliyetlerin de sendikal faaliyet kapsamında değerlendirilmesi, bunun sonucunda anılan hususların iş sözleşmesinin feshinde etkili olup olmadığının belirlenmesi,

- İş sözleşmesi feshedilenlerin sendikal faaliyette öncü olup olmadıkları,

- Toplu iş sözleşmesi (TİS) prosedürü uygulanmasının söz konusu olup olmadığı,

- Özellikle sendika üyesi olan ve/veya sendikal faaliyet içerisinde bulunan işçilerin benzer gerekçelerle ve/veya yakın tarihlerde işten çıkarılıp çıkarılmadığı,

- İşyerinde başka sendikalara üye olan işçilerin olup olmadığı, mensubu olduğu sendikadan istifa edenlerin başka bir sendikaya üye olup olmadığı, tüm sendikalı işçilerin toplam işçi sayısına oranı (işyerinin varsa başka şubelerinde çalışan sayısının da dikkate alınarak bu oranın belirlenmesi), bu oranın dava konusu fesih tarihinden önceki ve sonraki dönemlerde ne şekilde değiştiği (örneğin altışar aylık ya da birer yıllık önceki ve sonraki dilimlerin esas alınması),

- Hâlen sendikal çalışan varsa sayılarının sembolik olup olmadığı, bu kişilerin üye olduğu sendikaların işyerinde TİS imzalayabilmek için yetkili sendika olma ihtimallerinin bulunup bulunmadığı,

- Sendikal fesih iddialarına ilişkin tanık dinlenip dinlenmediği, bilirkişi raporu alınıp alınmadığı; bu delillerin ne şekilde değerlendirildiği, anılan delillere itibar edilmemişse nedenlerinin ilgili ve yeterli gerekçe ile açıklanıp açıklanmadığı,

- Sendikalı olanların veya sendikal faaliyette bulunanların çalışma alanlarında baskıya uğrayıp uğramadığı (bilmedikleri işlerde çalıştırma, işveren tarafından bizzat yahut diğer çalışanlar aracılığıyla sözlü baskı yapılması, sosyal medya hesaplarının takip edilmesi, gerek olmadığı hâlde fazla iş yükleme/fazla mesaiye bırakma, düşük ücretle çalıştırma, özlük haklarından yararlandırmama veya az yararlandırma vb.),

- Sendikal faaliyetlerin iş gücünü etkileyip etkilemediği ve bunun işverence ortaya konulup konulamadığı,

- İşletmesel nedenlerle işten çıkarmalarda öncelikle sendikalı veya sendikal faaliyette bulunan işçilerin çıkarılıp çıkarılmadığı,

- Performans nedeniyle işten çıkarmalarda objektif kriterler belirlenip belirlenmediği, bu kriterlerin sendikalı veya sendikal faaliyette bulunanlarla diğer işçilere aynı şekilde uygulanıp uygulanmadığı,

- Aynı ya da benzer gerekçelerle işten çıkarılan işçilerin başka mahkemelerde görülen davalarının farklı sonuçlandığına ilişkin iddialar varsa bu iddiaların dikkate alınıp alınmadığı, varsa bu kararlardan neden ayrışıldığının izah edilip edilmediği kriterlerin mahkemelerce somut olaya uyduğu ölçüde uygulanması gerekir (*Ahmet Yavuz*, B. No: 2019/28133, 14/12/2023; § 28).

12. Bu kapsamda eldeki başvuruda olduğu gibi sendikal nedenlerle bir iş sözleşmesinin sonlandırıldığı iddia edildiğinde mevzuatın gerektirdiği hususların ve ispat şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmek öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Derece mahkemelerinin olayın şartlarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu açıktır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Önemle değinmek gerekir ki derece mahkemeleri önündeki uyuşmazlık ne kadar Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetleri ilgilendirirse Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu hak veya hürriyete ilişkin sınırlama ölçütlerini ve güvencelerini denetleme yetkisi o kadar artar. Anayasa Mahkemesinin temel görevi Anayasa'da yer alan hükümlerin yeknesak ve doğru bir biçimde uygulanmasını sağlamaktır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetlemek ve özellikle mahkemelerin Anayasa'nın 51. maddesindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirlemekle yetinmektedir. Dolayısıyla yapılan incelemede derece mahkemelerinin yeri alınmamakta, kamusal makamların süreç içindeki tutumları sendika hakkı bağlamındaki usule ilişkin güvenceler açısından değerlendirilmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası*, B. No: 2016/13328, 19/11/2020, § 40; *Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayi İşçileri Sendikası*, B. No: 2016/13351, 15/12/2020, § 40; *Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri*, B. No: 2016/16056, 21/4/2021, §57; *Muharrem Çimen*, § 42; *Aydın Okutucu ve diğerleri*, B. No: 2020/11279, 24/5/2023, § 39). Bu noktada Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, başvuru sahiplerinin sendikal nedenlerle işten çıkarıldıkları gerekçesiyle açtıkları davalarda devletin pozitif yükümlülüğünün gerektirdiği şekilde yargısal bir değerlendirme yapıp yapılmadığına, özellikle derece mahkemelerinin kararlarının konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediğine ilişkindir.

1. Başvurucu Kemal Demirkaya Yönünden

13. İlk derece mahkemesi ilk kararında, başvuru sahibinin sendikaya 25/10/2019 tarihinde üye olduğunu ve sendikanın 20/11/2019 tarihinde yetki belgesi aldığını belirtmiştir. Kararda; davalı işveren tarafından yetki itirazında bulunulduğunu, yetki süreci devam ederken işyerinde 181 işçinin çalıştığını ve çalışan işçilerin 91'inin sendika üyesi olduğunu, işyerinde çalışan işçilerin sendika üyelik tarihlerinin Temmuz 2019 ve Kasım 2019 tarihleri arasında gerçekleştiğini, sendika üyeliğinden istifa eden 11 işçinin bulunduğunu, sendikal sebeplerle 3 işçinin iş sözleşmesinin feshedildiğini ifade etmiştir. Kararda devamlı; işçilerin sendikaya üye olmaya başladığını öğrenen işveren yetkililerinin, işçilerle toplantı yaparak çalışma koşullarında iyileştirmeler yaptıklarını ve işçilerin sendikaya üye olmasının önüne geçilmeye çalışıldığını ifade etmiştir. Mahkeme, başvuru sahibinin da sendikal faaliyetler konusunda işyerinde ön planda olduğu ve iş sözleşmesinin sendikal nedenlerle feshedildiği sonucuna ulaşmıştır.

14. Bölge Adliye Mahkemesi, işverenin ileri sürdüğü fesih nedeninin hangi gerekçe ile haklı veya geçerli fesih nedeni kabul edilmediğine ilişkin gerekçe yazılmadığı gerekçesiyle dosyayı tekrar mahkemesine göndermiştir.

15. İlk derece mahkemesi ikinci yargılamasında davacı tanığı K. ile davalı tanığı K.nin sendika üyesi olup hâlen işyerinde çalışmaya devam ettikleri gerekçesiyle sendikal tazminat talebinin reddine karar vermiş, anılan karar Bölge Adliye Mahkemesince aynı gerekçelerle uygun bulunarak kesinleşmiştir.

16. İlk derece mahkemesinin ilk kararında detaylı değerlendirmeleri sonucunda sendikal fesih olgusunun gerçekleştiğine kanaat getirdiği, Bölge Adliye Mahkemesinin geri göndermesi üzerine yapılan yargılamada bu değerlendirmeleri dikkate almaksızın bu kez ne şekilde sendikal feshin gerçekleşmediği sonucuna varıldığının ise gerekçelendirilmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ilk derece mahkemesi ve devamında Bölge Adliye Mahkemesinin Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz.ş 11) uygulamadığı görülmüştür.

2. Başvurucu Merve Dabanlı Yönünden

17. İlk derece mahkemesi; başvurucunun mensubu olduğu T. Sendikasının davalı işyerinde yeterli çoğunluğa ulaşamadığı için yetki prosedürü işlemlerinin başlatılamadığını, dolayısıyla TİS imzalanmadığını, davalı işyerinde 119 işçinin sendikaya üye olduğunu, bunlardan 35 tanesinin sendika üyeliğinden istifa ettiğini 40 tanesinin üyeliğinin işsizlik ve iş kolu değişikliği nedeniyle sonlandığını belirtmiştir. Kararda, başvurucunun üyeliğinin 9/12/2020 tarihinde iş kolu değişikliği nedeni ile sonlandığının bildirildiğini, Çalışma İl Müdürlüğünden gelen müzekkere cevabında ise 22/9/2020 tarihi itibarıyla davalı şirket ile ilgili yetki tespiti başvurusunda bulunulmadığını, davalı işyerinde 1/1/2015-31/12/2016 yürürlük tarihlerine ilişkin olarak 20/2/2015 tarihinde Ö. sendikası tarafından TİS imzalandığını ifade etmiştir. Kararda devamla, başvurucunun iş akdi feshinden sonraki dönemde de davalı işyerinde başka sendika üyesi işçilerin çalışmaya devam ettikleri, sonradan sendikalı olan işçilerin bulunduğu bu nedenle sendikal fesih olgusunun gerçekleşmediği sonucuna ulaşmıştır.

18. Bölge Adliye Mahkemesi de ilk derece mahkemesi gerekçelerini tekrarlayarak, sendikal nedenle fesih iddiasının soyut kaldığını değerlendirmiştir.

19. Başvuruda davalı işyerinde en son 1/1/2015-31/12/2016 yürürlük süreli TİS bağitlandığı belirtilmiştir. Başvuruya konu tarihte yetkili sendika olup olmadığı, yetki sürecinin devam edip etmediği, başvurucunun mensubu olduğu sendikaya mensup işçilerin davalı işyerindeki işçi sayısına oranı, başvurucunun sendikal faaliyetlerde öncü olup olmadığı, diğer sendikalı işçilerin sayısı ve diğer sendikalı işçilerin işten çıkarılıp çıkarılmadığı gibi hususlara değinilmemiştir. Dolayısıyla gerek ilk derece gerek Bölge Adliye Mahkemesinin Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz.ş 11) uygulamadığı görülmüştür.

3. Başvurucu Yeşim Koç Yönünden

20. İlk derece mahkemesi, başvurucunun sendika üyeliğinin iş akdinin fesih tarihinden 12 yıl önce olduğu ve somut bir delil ortaya konulmadığı gerekçesiyle sendikal fesih olgusunun gerçekleşmediği sonucuna ulaşmıştır. Karar, ilave bir değerlendirmede bulunulmaksızın Bölge Adliye Mahkemesince de uygun bulunarak kesinleşmiştir.

21. Başvuruya konu dosyada davalı işyerindeki sendikanın üye sayısının 2014 yılından itibaren azalmaya başladığı ve yaklaşık 13.000 banka çalışanından 5274'ünün 2014-2019 yılları arasında sendikadan istifa ettiği, yaklaşık 2500 sendikalı çalışanın ise iş akdine son verildiği tespitleri yer almaktadır. Buna karşın işyerinde dava tarihinde yetkili sendika olup olmadığı, yetki sürecinin devam edip etmediği, başvurunun mensubu olduğu sendikaya mensup işçilerin davalı işyerindeki işçi sayısına oranı, başvurunun sendikal faaliyetlerde öncü olup olmadığı, diğer sendikal işçilerin sayısı ve diğer sendikal işçilerin işten çıkarılıp çıkarılmadığı gibi hususlara değinilmemiştir. Dolayısıyla gerek ilk derece gerek Bölge Adliye Mahkemesinin Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz. § 11) uygulamadığı görülmüştür.

4. Başvurucu Bekir Koşar Yönünden

22. İlk derece mahkemesi değerlendirmesinde; başvurunun üyesi olduğu Ö. sendikasının Türkiye İş Kurumuna (İŞKUR'a) yaptığı şikâyet neticesinde davalı işveren hakkında İŞKUR müfettişlerince rapor düzenlendiğini, bu sebeple çalışma koşullarının ağırlaştığını tespit etmiştir. Mahkeme; başvurunun iş sözleşmesini kendi isteğiyle haklı olarak işçi alacaklarının ödenmemesi nedeniyle feshettiğinden sendikal fesih olgusunun gerçekleşmediği sonucuna ulaşmış, anılan karar Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiştir.

23. Başvuruda; başvuru ve diğer sendikal arkadaşlarının sendikal olmaları nedeniyle çalışma koşullarının ağırlaştırıldığı, ücretlerinin ödenmediği iddialarıyla işverene ihtarname çekerek iş sözleşmelerini haklı nedenle sonlandırdıklarını bildirdikleri görülmektedir. Mahkemelerce de sendikanın şikâyeti üzerine işyerinde çalışma koşullarının ağırlaştırıldığı tespit edilmiş ancak başvurunun kendisinin iş sözleşmesini sonlandırdığı belirtilerek daha ileri bir değerlendirmede bulunulmamıştır.

24. Bu durumda gerek ilk derece mahkemesinin gerek Yargıtayın Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz. § 11) uygulamadığı görülmüştür.

25. Neticede somut başvurulara konu davalarda, mahkemelerin ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde Anayasa Mahkemesince geliştirilen ve benimsenen kriterleri dikkate almadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda sendika hakkının gerektirdiği düzeyde yeterli bir yargısal inceleme yapıldığı, gerekçelerinin ilgili ve yeterli olduğu söylenemez. Anlatılan nedenlerle devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Ayrıca başvurulardan Kemal Demirkaya ve Merve Dabanlı 50.000 TL maddi, 50.000 TL manevi; Bekir Koşar 500.000 TL maddi 500.000 TL manevi; Yeşim Koç üç yıllık ücret tutarında maddi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini

başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan sendika hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca yeniden yargılamaya karar verilmesiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Kemal Demirkaya, Merve Dabanlı ve Bekir Koşar'a ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucuların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar talebi yeniden yargılama kapsamında giderilebileceğinden maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla İstanbul 34. İş Mahkemesine (E.2019/118, K.2022/271), Eskişehir 1. İş Mahkemesine (E.2020/728, K.2021/848), Bozüyük 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (İş Mahkemesi Sıfatıyla) (E.2020/3, K.2021/58), Hatay İş Mahkemesine (E.2021/552, K.2022/103) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculardan Kemal Demirkaya, Merve Dabanlı ve Bekir Koşar'a ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 1.328,20 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.328,20 TL yargılama giderinin başvurucular Kemal Demirkaya ve Merve Dabanlı'ya müştereken ÖDENMESİNE; 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvuru Bekir Koşar'a ÖDENMESİNE; 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvuru Yeşim Koç'a ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

Başvuru Numarası : 2022/82213
Karar Tarihi : 15/1/2025

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.